

İCİTİMAT

İDJTİHAD

[İÇİNDEKİLER]

Kara sahife
Nufus fazlalığı ve harb
Çocukluk hatıratı
Si je revivais (Poème)
Kalender sözü (Şi'ir)
Yalnızız (Şi'ir)
Kadın kalbi
Selma Lagerlöf
Darul Bedayi'de yeni eserler
Politikada psikolojya hataları
Şa'ir müterennim 'umman [kıt'a]

İctihad
Dr: G. Le Bon
E. Hazim
E. Hazim
Tokadi zade Şekib
Şukûfe Nihal
Oğuz Kâzım
Des Granges
M. Ferid
Dr. G. Le Bon
Dr. AB. Dj.

Kuruş

10

On Beş Günlük Fikir ve San'at
Mecmuası

İstanbul : 1 Kânunisani 1934

Sayı

312

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an: 2 Dolars

Edition spéciale: 3 Dolars.

ADRESSE

"İctihad,, Constantinople

Téléph: St. 865

xxvième ANNÉE

1 Décembre 1931

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No: 312

ABONEMAN:Seneliği [24Nusha] Türki-
ye için 2 1/2, Âlâ kâğıd-
lısı 5 Liradır**İDAREHANESİ**

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi:

1904 — Genève.

Yirmi altıncı sene

1 Kânunisanı 1931

Kara Sahife!

Muzlim ve zâlim kuvveti nurumuz boğamamış! Menemen de esrarkeş bir kaç meczubun ruhunda dışarı vurdu. Günlük arkadaşlarımız yazdılar: Menemen de bir genc zabitimizi şehit eden bu kara kuvvet oluğu, bana kurşun te'sir etmez diyormuş. Kendisine kurşun geçmediğine, ACHILLE olduğuna inanan ve cinayet arkadaşlarından olup öldürülenlerin 12 gün sonra dirileceklerine iman eden bir adam tam ma'nasile bir meczubdur, bir timarhane kaçgınıdır. Fakat nas kitlesi ma'kullardan ziyade meczubların arkasından gitmiştir; Tarih meydandadır. Bu hakikat kendilerince mechul olmayan idare recullerimiz kuvvetli ve müessir tedbirler almış ve mulevves ve mute'affin volkanı söndürmüştür. Bununla beraber bize, şehit, Kublay Beyin canhıraş şahadeti acı bir ikaz ve musibet sayhası olmalıdır. Kublay Beyin boynu üzerinde işlenmiş olan destere cümlemizin boyunlarımız üzerinde mahsus olmuştur; yalnız teselli noktası buradadır. Cümlemiz ölmeye ve din delilerinin bıçakları altında bir mevhum kurbanı olarak kesilmeye razı olursak, Türkiyeyi 500 sene geriye atmaya razı olursak irtica' yaşaya bilecek. Derviş Mehmet meczup idi, üç arkadaşı meczup idi. Tıbbi kanunî bu hükmü verebilir, fakat Şeri'at kelimesinin sihri altında hemen bütün Menemen halkının, hatta Türk Ocağı re'isinin lâkayt kalması, biz hür düşünen ve asrın ve medeniyeti umumiyenin icabatını bilen gençler ve genç ruhlular için vazifenin bitmek şöyle dursun belki istediğimiz kadar başlanmamış olduğunu göstermekdedir.

Münevverler! zulmete hücumla kalkıyor; mudafa'a vaziyetinde kalmak yok! mukabil hücum! fakat mustemir bir hücum! Hekimin, hastalığa hücumu olan hücum!

*İctihat***BİR NUFUS FAZLALIĞI NETİCESİ****OLAN HARBLER**

Hiç bir kavim yokdur ki kanunların kudretine Latinler kadar kani' olsun; hiç bir kavim de Latinler kadar kanuna az hürmetkâr değildir.

Kanunların kudretine kani' oldukları içindir ki Latinler kanunları layenkati' çoğaltırlar ve tecrübe kendilerine kanunların 'aczi'ni gösterdiği için uzun müddet kanunlara hürmetkâr olmazlar. [*]

[*] Hars ve zihniyyet cihetile, seciye nokta'i nazarından Latin ekvamına benzeyen biz

Gayri müessir olduğu anlaşılan kanunların yerine 'ayni ümidlerle mehmul diğer kanunlar konulur. Kanunların içbatdan ve te'amullardan doğduğunu ve kanunların bunlara takaddüm etmediğini keşf edecekleri güne kadar parlamantolar bir kanun i'mal eden makineler olarak kalacaklardır.

Ba'zı siyasi fırkaların kana'atleri hi-

Türkler «Türkün yesağı üç gün sürer» darbi meselimizle kanunların 'aczi'ni ve kanunlara ri'ayetin az muammer olduğunu söyleriz. Ma'lumdur ki «yesa» ve «yesağ» esasen türkce de kanun demektir.

Ab. Dj.

lâfına olarak kanunlar ancak pek za'if i'mar kudretine malik ve cem'iiyeti yeni başdan bina etmekden 'aciz olduğu gibi kanunlar pek büyük bir tahrib te'siri de icra edebilirler. Meselâ, bu vechiledir ki bahriyede sekiz sa'at çalışma kanunu Fransa'nın ticareti hariciyesini rekabeti ecnebiyye ile mübarezede her gün daha ziyade 'aciz kılıyordu ve bu kanun ilga edilmeseydi nihayet Fransanın ticareti hariciyesini mahv edecekti. Yine bu vechiledir ki icareler hakkındaki nizamlar, yeni mesakin inşasını felce uğrattı ve bu nizamların çaresiz olmak iddi'asında bulunduğu bir buhranı daha had bir hale getirdi. Kezalik yine bu vechiledir ki sermayeye, emlâke ve senayi'a karşı vaz' olunması sosyalistler tarafından teklif edilen kanunlar sermayelerin ecnebi memleketlere firarını mucib oldu, frank kıymetinin büyük bir tenezzülünü da'vet etdi ve bilnetice hayat bahalılığının yeni bir terffü'üne sebep oldu.

*
* *

Bu gün Fransa'da bu kadar zihinleri âteşin bir surette meşgul eden tevellüdat mes'elesi kanunlara atf olunan kudret hakkındaki kuruntular hakkında yeni bir misal 'arz edecektir.

Her kesce ma'lumdur ki Fransa nüfusunun mikdarı aşağı yukarı tevekkuf halinde kalmaktadır. Bu mikdarı çoğaltmak için irad edilen nutukların, verilen konferansların, yapılan ta'limatnamelerin kolleksiyonile bir kütüphane teşkil edilebilir.

Bu babda islahatçıların teklifleri ekseriya efradı çok a'ileler menfa'atine olarak bekârlar üzerine vergi tarhına müncer olur. Bu ilhamların en enmuzeci [Typique] olanı, akademiya 'azasından E. Picard ın dır ki, bunun dur ve draz te'emmülü üç çocuğu olmayan kimsele- rin ziyanına ve üç çocuğu olan a'ilelerin menfa'atine olarak bir kanun teklifine müncer oldu.

Bu dürlü kavrayışların ümidi boşa çıkaran "Simplisme", i [ya'ni sathı binligi] tevellüdat [Natalité] mes'elesinin ne kadar anlaşılmamış olarak kaldığını isbat eder.

*
* *

Tevellüdat mikdarındaki tahavvulatin derin sebepleri ma'lum olduğundan muhakkak ad olunabilir ki yigirmi beş sene- denberi yapılan kanunlar ve söylenen nutuklar hiç bir tarafda nüfusun mikda- rını artırmamıştır.

Bu 'ademi muvaffakiyyetden dolayı insan kendisini tebrik etmelidir. Mes'eleyi ya- kından tedkik ederek, iktisadçılar, niha- yet keşf etdiler ki, Avrupa memleketle- rinin ekseri nüfus fazlalıkları 'arz etmek- dedirler. Bunların en 'âlimlerinden biri olan M. Keynes pek musib olarak şunu nazarı mülâhazaya 'arz etmiştir ki :

« Harbden evvel (Avrupa) nın sekene- si zaten pek fazla idi ve (Avrupa) ta'yyüş vası talarını güçlülükle tedarik ediyordu; bu derecesi de yeni dünyanın gitdikce daha az mebzul olan menabii'i sayesinde idi. Bu gün kavmlerin istihsal kabiliyetleri o kadar azalmıştır ki Avuranın, yakında artık besleyemeyeceği bir sekene fazlalığına malik olduğu iddi'a edilebilir »

Avruranın bir çok kamvleri, sekene- lerinin fazla artmasından daha şimdiden pek çok sıkıntı çekmektedir. İngilterede 1.500.000 Almanyada, 1.700.000 işsiz var[*]; her sene nüfusu yarım milyondan ziyade artan (İtalya), Mussolini nin nazarı dik- kate 'arz ettiği vechile, sekenesinin fazlasını nereye aktaracağını bilmiyecek.

Ecnebi memleketleri muhacirlere her gün daha ziyade kapanmakda olduğun- dan müşkilât daha büyük olacak. Müt- tehide'i Amerika, Amerikaya girmesine müsa'ade edebileceği muhacirlerin mik- darını 4500 'adedine indirmiş bulunuyor. Cenuhî Amerika cumhuriyetleri memle-

[*] Nüfus fazlalığı ile işsizlerin mikdarı ara- sında bir nisbet ve merbutiyyet mes'elesi te'- sis etmek doğru değildir. Eğer öyle olsaydı işsizlerin 'adedi İtalyada en ziyade olmak lazım gelirdi. Bu hususda en mühim rol oynayan 'amil para farkı ve cihanştimul fekrdirfikirindeyim. (İctihad) ın müdir fikirlerinin IX numrolu olanı şü- dur: Buhranı ictima'inin önüne, ancak isti'mari zıra'iyi terviç ve mektepleri artık sınıfından çık- mışlar, [Déclassé] ler politikacılar, anıf ihti- lalcılar fabrikası halinden çıkaracak bir surette tedris ve terbiye sistemi tebdil etmekle geçi- rilir. Seyaremizin zer' ve istismar olunmaya kabiliyetli sahaları pek çokdur. Denizler bi payan gıda ihtiva etmektedir. Üstadımızla bu noktada tamamen bir fikirde değiliz. A.D.

ketlerine muhacereti men' etmek için ittifak etmektedirler.

Bir çok milletler bir nüfus fazlalığının, bu nüfusu yerleştirmek üzere müstemlikeler zabtı için, bir hak teşkil ettiğine ka'il olmakda tereddüd etmezler. İngilizce Observer gazetesi 12 kânuni evvel 1926 tarihli nüshasında, bu babda pek musib olan şu mülâhazaları serd ediyor :

« Hiç bir memleket, sadece pek kuvvetli bir veludiyet sebebiyle başkalarına a'id arazi-yi zabt etmekde haklı değildir. Felsefi nokta'i nazarından pek fazla fevellüdatı tahdid etmeyi muvafık gören bir thèse ile biolocia'i bir fazlalık vücude getirmeyi hoş gören bir 'ırk hakkında, cebri ilhakları müdafa' eden thèse kadar mu'teberdir. Gittikçe 'adedin, yalnız 'adedin dahili hisab edildiği bir devrde yaşıyoruz »

'Adedin yeni rolü hakkındaki bu son mülâhazanın musibliği oldukça i'tiraz götürür kalmaktadır. 'Adedin, belki gittikçe daha az ehemmiyet alması lâzımdır; fakat hakiketi halde ekseriya 'aded yavaş yavaş daha ziyade yer tutmaktadır.

Aşyalar dahi pek sıkı bir veludiyetin kurbanlarıdır. Nüfusu yarım 'asır evvel otuz üç milyon olan Japonya bu gün altmış milyon nüfusa malikdir; fazla'i nüfusu nereye koyacağını kat'iiyen bilemediğinden kabulden imtina' eden Müttehade'i Amerikayı, Japonya, bunları kabul etmeye cebr etmek istemektedir.

Hiç bir mülâhaza veludiyetlerini ta'dil etmemiş olan bütün şark ekvamı 'aynı müdhîş sür'atle çoğalmaktadırlar. Hindistan hadden fazla nüfusa malikdir, eğer meşhur Orissa kahtı gibi kahtlar bir çok milyon insanı helâk ederek, nüfusu, vesa'it ma'îsetle mütenasib bir miktara, sık sık, tenzil etmemiş olsaydı bu fazlalık daha ziyade olurdu. [*]

Rusya, mümasil bir tezayüde ma'ruz oldu. 1850 de nüfusu yetmiş milyon iken bu gün yüz yetmiş milyondur. Halbuki tarihin derslerine nazmen nüfus ma'îset imkânlarını, mikdaren tecavüz eder etmez muhaceret yahud komşusunu 'askeriy-

yen isti'la etmesi lâzım gelir. Bu sebebden muhaceretlerdir ki Gaule da Roma medeniyetini mahv etmişlerdir.

*
* *

Müşahede ve mu'akala kolayca isbat ederki nüfus hareketine hâkim olan iktisadi psikolocia'i icabatı kararnamelerle ta'dil etmekden kanun vazı'ları 'acizdirlere. Yapılabilecek bir şey varsa o da münasib Hıfzul'sihha tedbirleriyle vefiyatı azaltmaktır. Nitekim Almanya buna muvaffak olmuştur. Filhakika Fransa'da çocuk vefiyatı Germen memleketlerindeki çocuk vefiyatı mikdarının iki mislidir.

Tarih nüfus hareketi üzerine kanunların bir te'sir icra edemediğini gösteren bir çok misaller vermektedir. Bu misallerin en barizi imperator Auguste unkidir ki hakimi cihan olunca, urfi tedbirlerle, Roma nüfusunun azalması derdine çare bulabilecek derecede kendisinin kuvvetli olduğu zannında bulundu. Cumhuriyetin mahvine ve yerine tacidar diktatörün gelmesine müncer olan ictimâ'i harblerin tevliid ettiği mukateleler, katli âmlar neticesi olarak Roma nüfusu pek ziyade azalmıştı.

Hakikat halde, imparatorluk, cenazeler yığınları üzerine bina olunmuştu.

Akideleri yeni sosyalistlerin akidelelerinden farklı olmayan o devir sosyalistleri bugünün sosyalistlerinden daha mülâyim, daha müşfik değillerdi. Elli sene dahili cidal Roma nüfusunun azim bir miktarda azaltmıştı. Yalnız başına Sylla, yirmi beş bin vatandaş öldürtmüştü; halk fırkası reisi Marius, Roma medinedaşlarının muntazlarından binlerce zatı ikiyüz â'yan âzasını ve üç bin chevalieryi boğazlatmıştı. Nüfus azalmasının tehlikesini pek eyi anlayarak Auguste emirkâr îradelerle vatandaşların 'adedini çoğaltmaya gayret etdi. Meselâ Julia kanunu bekârları ağır cezalara çarpıyor ve izdivacı ve baba olmayı muhtelif feva'id ile mükâfatlandırıyor. Elde edilen neticeler sıfır oldu. Roma, Romalı sekmeden mahrum ve ecnebilerle meskûn kalmaya devam etdi. Bu keyfiyet inkirazın sebeplerinden biri oldu.

* * *

Tabiatın esasî meydanı, besleyemeye-

[*] Burada bizim koca şâ'ir ve mütefekkir 'Akif Paşamızın 'Adem kasidesinden :

Dehrin evlâdını başdan çıkarır daye dehr

Etmese terbiye sık sık onu lalayı 'adem,

beyti hatıra gelmemek mümkün olmaz.

ceği derecede namütenahi çok mahlûklar doğurtmaktadır .

Edvari geologya'ıyyede mahlûkatın tekâmülünde galip bir rol oynamış olan bu veludiyet , kavmlerin tarihinde de aynı derecede mühim bir te'sir icra etmiştir.

Kendi topraklarında ma'îşet vasıtaları bulamayacak derecede çoğalmış bulundukları vakıt kavmler bu vesaiti maişeti haricde aramaya giderler. Muhtelif memleketlerin tarihi,ezcümle icra etdikleri yahud ma'ruz oldukları istilaların tarihidir.

Bu isti'lalar çoğaldığı vakıt,isti'laya uğrayan kavmler uzun müddet mukavemet edemez, bütün kuvvetine rağmen Roma medeniyeti, ancak ibtida'î bir harse malik müsievliiler seli altında mahv oldu. Babililer ve âsuriler bu 'Akibeti zaten görmüşlerdi.

Binaenaleyh bir kavmin veludiyeti komşuları için korkuncdur. Harb, esnasında Âlmanya henüz fazla nüfuslu değildi fakat bir az sonra fazla olacaktı. Bu yakın nüfus fazlalığı mücavir milletleri istila etmeyi Almanlara tavsiye etmek için muharrirleri tarafından ileri sürülmüşdü.¹Fakat Almanya tarafından tehdit edilen bütün kavmler , adede karşı aded çıkarmak için, birleşdiler şübhesiz istikbaldede böyle olacak, işte bu sebeble, yeni bir istilâ teşebbüsüne girmeden evel Almanya, ihtimalen, uzun müddet tereddüde bulunacaktır.

Auguste un, ve yeni mukallidlerinin kanunlarının ademi muvaffakiyeti, şübhesiz islâhatçılarca meckul olan şu esasi prensipdendir ki nüfus hareketi, kanun vazı'larının arzularının fevkinde olan icabatın neticesi olarak hasıl olur.

Umumi bir suretde denilebilirki zamanımızın "Bourgeoisie,"sinde vaki' olduğu gibi çocuğun ta'lim ve terbiyesi, yetiştirilmesi fazla masraflı olduğu vakıt tevellüdler azalır. Çocuk bilâkis bir menfaat teşkil ettiği köylülerde tevellüdler çoğalıyor. İşçilerde izdivac çoğaldığı halde tevellüdat azalıyor; çünkü kadın müstahsıldır. ve çocuk ekseriya sıkıcı ve çok masraflı bir ârıza gibi görülür. Muhtelif sunufi ictimaiyyede tevellüdlerin mikdarını tahavvül etdiren hususi sebebler ha-

ricinde denilebilirki cihan vaz'iyeti ıktisadiyesinin hal hazırı yakında nüfusun muhakkak suretde tahdidi neticesini verecektir. Fazla istihsal umumidir, nakabili ictinab olan işsizlik dahi umumidir. Malûmdurki İngiltere, emti'ası sayesinde, erzakının hemen kâffesini haricden tedarik eder. Harbden beri kâfi mikdarda müşteri bulamayarak i'malâtını tahdid ediyor ve ağır bir işsizliğe katlanıyor.

Büyük Biritanya eski servetine 'avdet etmeden evvel nüfusu hayli tenakus etmek icab eder.

Cihanın inkişafı hazırında, toprağı, sekenesini besleyemeyecek memleketler az refah ve ömre mazhar olacaklardır.

Bu akibet, (Fransa) yı tehdit etmez, çünkü toprağı, havayıcı hayatıyesinin hemen kâffesini yetiştirir ve Almanyanın hayyzi fi'le çıkarmış olduğu mükemmulâta mümasil tekemmüllere zirraatını mazhar edecek olursa Fransanın toprağı sekensesinin kâffe'i havayıcını husule getirecektir.

Artması fazla sur'atlı olan kavmlerin mukadderatı mehalik ile meşbu'dur.

Müttehidei Amerikanın sabık Asya filo kumandanı amiral Rodge yeni bir eserde şu beyantda bulunuyordu. «Amerika nüfusu ikiyüz milyona baliğ olunca, sekensesine yeni arazi vermek için memleket ta'arruzî harblere mecbur olacaktır. Bu, ekseriya münakaşa olunmakla beraber, isabetini Tarihinde daima tevsik etmiş olduğu eski kanununun bir tatbikidir.

Bu mesradatın neticesi olmak üzere diyebilirizki insaniyyet muhiblerinin telehhüflerine rağmen nüfusunun hali tevakkufda kaldığından dolayı Fransanın keder etmesine mahal yokdur; hemen hemen kâfi mikdarda sekeneye malikdir. Ecnebi işçilerin istilasına ma'ruz olmamak için ancak biraz daha nüfus muktazidir.

Yirmi beş seneden fazla bir zamandan beri bu thése leri, bu nazarları müdafa'a etdim. , O zaman "Paradoxal,"bir da'vayı mücerred görünüyordu ; fakat vakayi' nazarımın isabetini gösterdi .

Bir çok ekonomistler, nihayet, aynı neticelere vardılar. Binaenaleyh onlardan birile beraber şu sözleri tekrar etmekde kendimi haklı görürüm:

Mütemeddin beşeriyeti tehdid eden bütün tehlikelerden, izdihami[nufus La surpopulation], tehlikesi en vazih, en kat'i olanıdır ve en uzak olanı değildir; bir haldeki bütün beynelmilel mes'ele, âtinin muhtemel harbleri, pek arzu olunan, pek emel edinilen terki teslihat, doğrudan doğruya izdihamı nüfusa bağlıdır.

Dr. G. Le Bon

Çocukluk Hatıralarından

12 YAŞINDA BİR HEYKELTRAŞ

Babam, tahrirat müdürüyetinde bulunduğum için çocukluğumun üç senesi (7 den 10 yaşına kadar) Isparta'da geçti. Oturduğumuz evin sahibinden mâada bütün komşularımız pek fakir idiler; bunları dilenmek zilletinden ancak Ispartalılara mahsus ve hakikten hüdutsuz bir kanaat ve tasavvur edilmeyecek derecede iktisada riayet men' ediyordu.

Bir çok cürümlerin anası denilen mel'ûn fakirlik Ispartada peygamber Eyyubun sabri gibi

bir tahammül kısırlaştırdığını şimdi anlıyorum çünkü o zamanlarda Ispartada küçük hırsızlıklar bile nadiren vaki olduğu için sokak kapılarını kilitlemek, geceli, güadüzlü uzun gaybubetlere mahsus idi, sabah gidip akşam gelecek bir aile mahzâ içinde kimse bulunmadığını anlamak için kapının halkalarını iplikle birbirine bağlamakla iktifa ederdi.

Bitişik komşularımızdan biri çıra isinden mürekkep yapıp satmakla geçinen bir aile idi. Bu aileyi soluk yerleri tozlanmış gibi görünen yeşil sarılı, pek pejmürde kıyafetli bir baba, esvabının eskiliğine rağmen cismi mamûr bir ana benden bir iki yaş büyük Hüseyin adlı bir oğlan, daha küçük yaşlarda iki kız teşkil ediyorlardı. Aile içinde zazdan başka hiç biri tam bir sıhhat halinde değildi; cümlesinin yedikleri, içtikleri bir olduğu halde yalnız validenin semirmesi hayli garip oluyordu, belkide tabiat analığına hürmeîen onu görünmez, anlaşılmas bir gıda ile besleyip semirtiyordu.

Bu evde kül içinde pişirilen patatis, yahut (galiba, yağı pek tamakârlıkla alınmış ayran çökütüsü olduğu için çökelik denilen) peynir arpa, çavdar mahlûtu bir undan, haftada bir

kere yapıp mahalle furununda pişirilen bir ekmek yiyebilmek için henüz emeklemeye başlayan kızdan başka herkes çalışmaya mecburdu. Çekilmez sefaletin son namzeti olan bu yavrucağı gözetmek vazifesi diğer birini işgal etmesin diye onu validesi mevsime göre, ya pencerenin ağaç parmaklığına, yahut küçük bahçedeki ağaçlardan birine bir kuzu gibi fakat boynundan değil, kuşağından bağlardı. Emeklemeye başladığı zamandan beri bağlanmaya alışmış olan yavrucağı hürriyetin tadını almayan milletler gibi bu bağdan sıkılmaz ve kurtulmaya çalışmazdı.

Hüseyin mahalle çocuklarının hiç birine benzemez, onların oyun ve eğlencelerine iştirak etmezdi. Onun halinde tavrında, sözlerinde bir başkalık, yaşıyla münasib olmayan bir sükûn' bir vekar, bir olgunluk vardı.

Benim Avrupalı. üyuncaklarıma bile bir müddet için, yâ'nî nasıl hareket ettiklerini, yehut ötdüklerini, neden yapıldıklarını anlayınca ya kadar alâkadar olurdu. Bu âileyi bu kadar yakından tanıma sebeb, mahallede

en çok götüşdüğüm çocuk Hüseyin olması idi. En ziyade ben Hüseyine giderdim, o bize nâdiren gelirdi; çünkü o benim gibi bir mekteb kaçkını, işsiz, serbest değildi; her gün saatlerce taş dibekde mürekkep dövmekte anasına, babasına yardım etmeğe mecbur olduğu gibi teclit olunmamış Kuran sahifelerindeki yaldızlı duraklar ile Sûre başlarındaki nakışları mühtirleyerek parlatmak da onun başlıca vazifelerindendi.

Görüşmek için mahallede Hüseyinden başka münasip bir çocuk da bulamayordum;

Hüseyinin anası, babası hizmetinden istifade ettikleri için onu mektebe göndermiyor, göndermiyordardı.

O zamanlarda yâ'nî bundan elli sene evvel Kuran ve cüzlerini yazmak Isparta'nın en aziz bir san'atı, muhterem bir mâişet medarı idi; berberlere, bakkallara varıncaya kadar çarşı esnâfının bir çoğu bile işsiz kaldıkça, dükkânlarında Kuran yazarlardı. Isparta da bir çok âilenin hattatlıkla geçindikleri İstanbulca da malûm olduğu için matbû Kuran ve cüzlerinin oraya ithalini hükûmet resmen men' etmişti. Her gün bir def'a Hüseyinle beraber

ŞAİR, MÜTERENNİM UMMAN

Mahzun ü muhteşem açılır şîrinin gülü,
Bekler behari husn'ü tefekkür vürudunu,
Dinler Hayat sine'i 'udunda şa'irin
Bir bi huzur Bahri Muhitin surudunu.

28 Kânuni evvel 1330 AB.DJ.